

ANMELDELSER

Martin Luther, *Om verdslig øvrighed*. På dansk ved Svend Andersen.
Århus: Aarhus Universitetsforlag 2006. 194 s. Pris kr. 249.

Luthertekster i dansk oversættelse er en mangelvare. For mange er udsolgte. Det gælder også Jens Kristian Krarups oversættelse af *Om verdslig øvrighed* fra 1980. Det er derfor glædeligt, at Svend Andersen (SA) har sørget for, at *Om verdslig øvrighed* igen er tilgængelig i en dansk oversættelse. SAs debatvirksomhed lader ane, at der bag udgivelsen også ligger et ønske om at påvirke den offentlige debat. Det påvirker imidlertid ikke udgivelsen på nogen negativ måde. Dens grundlæggende soberhed kan ikke anfægtes, for SA leverer lige præcis det, man må forvente af en nyudgivelse. Teksten kommenteres, og, hvad vigtigere er, skriftet indsættes i sin historiske og teologiske sammenhæng. Derved adskiller SAs udgivelse sig fra bogen *Om tyrken og Jøden* med tre skrifter fra den ældre Luthers hånd, som nogle af SAs læserbrevsmodstandere for nogle år siden udgav på Tidehvervs forlag. Også bag denne udgivelse anede man ønsket om at påvirke den offentlige debat, men udgiverne forsømte dengang fuldstændigt pligten til at placere Lutherskrifterne i deres historiske sammenhæng. Det ville på baggrund af disse oversættelser være oplagt at lave et komparativt studie af kildeudgivers politisk-retoriske funktion.

En sammenligning med forgængeren fra 1980 viser, at SAs oversættelse ikke altid er den mest mundrette, og det er ærgerligt. Teksten er bragt i paralleloversættelse, og man kan stille spørgsmålstegn ved valget af "originaltekst". Begrundelsen for en paralleloversættelse er det mærkbart faldende niveau i almene tyskkundskaber. På den baggrund kunne det have givet bedre mening at have bragt Luthers originale tysk frem for Münchener-udgavens moderniserede tysk, og på den måde måske bidraget til at give nogle smag for originalen. Så svært er Luthertysk heller ikke.

Oversættelsen har to indledninger. Først indsættes skriftet af Thorkild C. Lyby (ThL) i sin historiske sammenhæng, dernæst af SA i sin teologiske. Også ThL løser sin opgave, som man kunne forvente det. Ud over at pege på forbindelserne til tidligere skrifter og den datidige politiske situation, fremhæver ThL også den nødvendige sondring mellem Luthers virkningshistoriske betydning for samfundsudviklingen og Luthers eget syn. At Luther fx skaber forudsætninger for en demokratisk tankegang, som bl.a. også John Witte har gjort opmærksom på i *Law and Protestantism*, betyder langt fra, at han selv formåede at tænke løsrevet fra senmiddelalderens hierarkiske fyrstesamfund.

SA giver en enkel og redelig introduktion til skriftet, og det er svært at finde afgørende indvendinger, bortset fra at SA lidt for hurtigt får paralleliseret Luthers tale om to retfærdigheder i skriftet *Om den dobbelte retfærdighed* med toregimentelæren, for den "dobbelte retfærdighed" har nemlig med gudsforholdet at gøre og adskilles derfor fra den borgerlige retfærdighed i en skelnen mellem mennesket som offentligt og privat. Til gengæld må man fremhæve den klarhed, hvormed SA får korrigeret den misforståelse, at Luther alene kender næstekærlighedsbuddet som en uopfyldelig fordring.

Kommentaren holder sig alene til *Øvrighedsskriftet*, hvilket man for så vidt ikke kan

klandre den for. Alligevel savner man noget. Da det er tydeligt, at skriftet nyoversættes, fordi det er Luthers generelle syn på forholdet mellem tro og politik, der er interessant, ville et udblik til *Øvrighedsskriftets* forbindelse til Luthers teologi i øvrigt have været på sin plads. Fx er det i den forbindelse vigtigt, at den sene Luther synes at opgive talen om det verdslige og det åndelige regimente til fordel for en tale om de tre stænder eller skabelsesordninger: kirke, familie og stat. Dette skifte og forståelsen af de tre ordninger understreger, at det i Luthers syn på samfundets orden kun drejer sig om én ting, nemlig det, der er med til at sikre og befordre det gode liv. Et sådant udblik ville på den ene side svække toregimentelærens status, men på den anden side understrege en lang række af de pointer, SA i øvrigt formulerer på baggrund af skriftet. Ingen af de nævnte forbehold er dog større, end at nyudgivelsen må hilses velkommen i det håb, at den må blive læst af alle, der ønsker at have historisk dækning for deres mening om forholdet mellem religion og politik i en luthersk sammenhæng.

Bo Kristian Holm, lektor ph.d.

Afdeling for Systematisk Teologi, Århus Universitet